

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТА

КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА:
ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ З ПОЯСНЮВАЛЬНОЮ ЗАПИСКОЮ**

на здобуття освітнього ступеня Магістр

на тему: **ТЕМА ЛЮБОВІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МЕНТАЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ В БАЛЕТІ «КОХАННЯ»**

Виконала: здобувачка II курсу
групи МХР - 31- 22з
спеціальності 024 Хореографія
Хуторянська Ірина Костянтинівна

Науковий керівник: професор, кандидат
педагогічних наук,
заслужений діяч мистецтв України
Забредовський Степан Григорович

Рецензент: кандидат мистецтвознавства,
старший викладач
Підлипський Андрій Ігорович

Допустити до захисту

Протокол засідання кафедри

від «__» _____ 20__ р. № ____

Завідувач кафедри хореографії

_____ професор Вантух М.М.

м. Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ЗАСАДИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1 Історіографія формування основ духовності України	8
1.2. Тема любові в українському мистецтві	14
1.3 Тенденції розвитку українського танцювального мистецтва через призму теми кохання	21
1.4. Засоби вираження кохання у танці	31
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ ІІ. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЯ	
ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ	
«КОХАННЯ»	39
2.1. Обґрунтування вибору теми. Лібрето	39
2.2. Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз твору.....	42
2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план	43
2.4. Характеристика дійових осіб	49
2.5. Музичний матеріал, його особливості	49
2.6. Опис костюмів	50
Висновки до розділу 2	52
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Запорукою правильності обраного шляху у житті є людина, що має стрижень моральних, етичних та естетичних норм. Такі постулати закладаються при вихованні. Людина, з міцним стрижнем характеру і своїх установ, перемагає усі негаразди та достойно приймає виклики життя. Сучасний світ несе за собою багатогранні зміни у буття соціуму. Незмінним ж залишається завжди тема кохання. У темі підкреслюється та наголошується на зміні відношення та подачі теми кохання у хореографії українських митців. Сам сенс та посыл цієї теми залишається сталим. Культура та кохання – це цвіт та майбутнє нації. В цьому і полягає актуальність даної теми. Дану тему порушують культурологи, історики, хореографи, постановники, постановники-балетмейстери. Ця широка для вивчення тема висвітлює нагальні питання сьогодення. Невпинність вивчення її розкриває нові розуміння проблем та характеристик теми. «Тема любові через призму ментальних цінностей в балеті «Кохання» не має кордонів для розвитку. Вона розвивається, модернізується, поєднує минуле з теперішнім та приймає різнопланові версії подання у сучасних українських постановників.

Мета. Проаналізувати традиційну народну культуру в контексті формування соціально-психологічних особливостей, необхідних людині для обрання життєвого шляху та вибору, від якого залежить не тільки майбутнє індивідуума, але соціуму і людства загалом. Провести дослідження теми кохання через призму еволюції українського хореографічного мистецтва. Визначити відмінності та збіги у подачі та розкритті сюжетної лінії кохання українських хореографів різних поколінь. Ознайомитися з творчістю наших пращурів. Виділити танцювальні традиції святкування в українській культурі. Дослідити елементи подання теми кохання у хореографічному вигляді. Обґрунтувати важливість кохання як теми хореографічного твору.

Завдання роботи. Проаналізувати механізми формування морально-етичних постулатів особистості засобами хореографічного мистецтва в контексті

української народної культури та через призму традиційного сімейного виховання. Охарактеризувати та сформулювати наявність змін та розвитку теми кохання українського хореографічного мистецтва впродовж часу. Виявити чинники впливу на дану тематику та провести паралелі між українськими хореографами, що працювали в одному чи різних сторіччях. Порівняти їх методи передачі теми кохання у творах. Проаналізувати та встановити пряме відношення та вплив історії України на хореографічну культуру України. Визначити етапи розвитку та виявити різнобарвність передачі теми кохання українських хореографів-постановників. Показати вічність почуття кохання та актуальність даної теми.

Об'єкт дослідження. Українська традиційна народна культура. Хореографічне мистецтво трипільської культури. Українська народна творчість, танцювальні обряди та традиції. Діяльність хореографів-постановників ХІХ-ХХ століть. Новаторські інтерпретації теми кохання у творчості митців ХХІ століття.

Предмет дослідження. Хореографічне мистецтво, сучасні особливості, виклики та трансформація історичного розвитку. Тема кохання у хореографічному мистецтві України. Вплив часу на танцювальні твори українських митців та їх прашурів. Творчий проєкт: балет «Кохання».

Методи дослідження.

1) Методи емпіричного дослідження:

- власні спостереження за змінами подачі теми кохання в хореографічних творах;
- порівняння діяльності митців, що жили в різних епохах;
- експериментування над елементами вираження образу та символу кохання у власному хореографічному творі;
- бесіди та консультації з викладачами НАККіМ;
- спостереження зі сторони хореографа, педагога, постановника, а також глядача, аналіз побаченого матеріалу в театрі, залі, по відео, наочно та аудіально;
- аналізування творчих робіт українських митців різних поколінь;

- порівняння методів українських хореографів-постановників із зарубіжними; порівняння власних результатів творчості з хореографічними роботами колег;

- моделювання розкладу репетицій з учасниками постановки; опрацювання хореографічного тексту, виправлення рухів та поз, робота над передачею образу;

- робота з відео та аудіо матеріалами;

- відвідування вистав хореографічних митців різних країн;

- педагогічний експеримент:

- а) констатувальний: аналіз психолого-педагогічних якостей в собі та виявлення психологічного стану та рівня учасників постановки, їх здатність поваги до постановника та педагога;

- б) формувальний: дослідження поведінки учасників під час процесу роботи над власною постановкою, вплив мого психологічного стану на учасників постановки та здатність підлаштуватися під умови роботи, такі як: затримка по часу репетиції, запізнення одного з учасників тощо. Гармонійна співпраця та вільне вираження побажань та порад учасників постановки щодо хореографії чи емоційної подачі в танці.

- в) контрольний: швидке реагування учасників на зміни в хореографічному тексті, на зауваження з боку мене як педагога-постановника.

2) Методи теоретичного дослідження:

- ідеалізація: розкриття теми кохання у хореографічному мистецтві України;

- формалізація: пізнання теми кохання у хореографічному мистецтві України шляхом відображення структури постановки та відображення даної теми у постановках митців різних століть;

- логічні та історичні методи: застосування історичних джерел у сфері «розвиток культури України», аналіз культурної спадщини за

хронологічним порядком, починаючи від трипільської культури (пращурів) і завершуючи аналізом власної постановки (нащадки).

Наукова новизна. Вперше в українському мистецтві тема любові проаналізована через призму національно-ментальних цінностей українців в їх історичному розвитку до сьогодення. Проведено аналіз виключно українських творів. Розглянуто хореографічні постановки основною темою яких є кохання. Твори, що мають сюжетний розвиток, який не стосується теми кохання, не підлягають дослідженню в роботі. Аналіз змін та відмінностей творів проводився строго за хронологічним порядком, починаючи з трипільської культури до сьогодення.

Практична значимість. Дослідження проведене на основі методичних книжок та історичних джерел, тому його можна застосовувати у подальших аналізах та вивченні даної теми. Доречним є і проведення позашкільних занять на основі матеріалу роботи задля поглибленого знайомства з культурою та розвитком української творчості.

Інформаційна база дослідження. VIII Міжнародна науково-практична конференція «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі», кафедра хореографії Інституту сучасного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, дата проведення 01.06.2023 рік [43].

Практична база дослідження. Професійні артисти балету національних театрів України, які наразі працюють в компанії Об'єднаного українського балету (United Ukrainian Ballet Company), виконали постановку «Кохання» на площадці локації у Гаазі, Нідерланди. Можливі виступи і на сценах театрів Нідерландів.

Апробація отриманих результатів. У колективі United Ukrainian Ballet відбулася постановка балету на тему кохання з використанням сучасних методів подання та передачі сюжету та хореографії.

Публікації. За матеріалом дослідження опубліковані тези:

«Еволюція українських творів на основі сюжету кохання», Хуторянська І.К. Магістрант кафедри Хореографії 024 Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2022 рік Київ, Україна.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: відповідає поставленій меті та завданням дослідження, що відповідно, обумовлюється темою роботи. Дослідження складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок, із них основний текст складає 54 сторінок.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія формування основ духовності України

Традиційне українське родинне виховання - це історично сформована, відшліфована через безперервне застосування впродовж багатьох віків у середовищі українців педагогічна система поглядів, ідеалів та засобів батьківсько-материнського впливу на дітей та молодь, спрямованих на формування життєдіяльних особистостей, забезпечення розвитку духовної єдності, наступності, спадкоємності поколінь і безсмертя нації. Сім'я завжди була найкращим колективним вихователем, носієм найвищих національних ідеалів [7]. Беззаперечно основними функціями сімейного виховання – є закладення головних установ свого народу та свідомість національної єдності у розуміння дитини. Батькам варто привити почуття гуманності, любові до країни та свого коріння. Це слугує збереженню історії та культури нації та розвиток майбутнього патріотичного покоління.

В Україні завжди приділяли не аби якого значення вихованню дітей. Найбільш значущими вважали такі якості як: доброта, справедливість, любов до свого народу, батьківщини, працелюбність тощо. З раннього віку дітей заохочували до різного виду ремесл [27]. Це допомагало дитині познайомитися ближче з культурними особливостями свого краю та навчитися цінувати та любити працю. Людина, яка уміла і любила трудитися цінувала свою і чужу працю, користувалася загальною повагою. Наприклад, гарною вважалася та дівчина, яка була ще й трудівницею [27].

Функції сім'ї є дуже важливими та впливовими. Вони полягають у забезпеченні дитини майбутніх якостей, які допомагатимуть або заважатимуть впродовж життєвого шляху. Батьки можуть виховати той стріжень, завдяки якому майбутня доросла людина буде відстоювати себе, прагнути до втілення своїх мрій та не зупинятися перед труднощами та після поразок. Сила духу, волі та характеру – це одні з характерних рис українців. Історія України розповідає про повсякчасну боротьбу народу за свою свободу, землю, родину, мову та

культуру. У світі панує добро та зло, проте добро переважає – так закладено у національному українському та міжнародному вихованні. Добро – це синонім любові, без неї людина не здатна творити гарні вчинки. Любов – рушій миру, злагоди, духовності, взаєморозуміння, відваги та інше.

Феномен любові вже давно привертає увагу теологів, митців і вчених, але й дотепер залишається однією з найбільших таємниць людства [37]. Дана тема набуває ширшого розголосу, коли у навколишньому світі чи житті людини переважає емоція гніву, ненависті, ворожості, помсти, байдужості тощо. Такі події, як війни, хвороби, зрада, агресія, вплив мас-медіа та деяких субкультур з агресивним сприйняттям світу та інше стають першочерговими чинниками нехтування почуття любові.

Гуманність – любов, увага до людини, повага до людської особистості; добре ставлення до всього живого; людяність, людинолюбство [21]. Це те, чого так не вистачає сучасному світу. Проте кожна людина ладна змінити ситуацію на ліпше, починаючи духовну та культурну роботу з себе.

З давніх давен тема кохання є однією з провідних тем для сюжету в танцях. Малюнки трипільської часу – є найдавнішим зображенням хореографічного мистецтва на сучасній території України. Сакральні танці, за думкою дослідників, були дуже важливим ритуалом для трипільців. Це танець-молитва, під час якого виконавець намагається знайти відповіді для себе на екзистенціальні питання. Сакральний танець не обходився без музичного супроводу. На малюнках трипільського посуду можна побачити фігур жінок та окремо чоловіків, які мають пози рук, що схожі на танець (див. Додаток І). У окремих людей руки вперті в боки, у інших – підняті вгору, що символізує адорацію тощо. Проте зображені також і пари, де партнери тримають один одного за талію, а іншу руку заводять за голову. Тобто це є і першим проявом парної взаємодії у танці, що безпосередньо підкреслює тему кохання, сім'ї та енергії.

Керамічний посуд часів трипільської культури має зображення хороводів. Участь беруть не менше двох-трьох пар, що прослідковується в сучасних народних танцях. Це показує наскільки вже розвивалась значимість тактильності

в танці. Кожен дотик був символом взаємообміну енергією та накопичення її, і все це через потужну силу – любов. Любов до своєї віри, до життя, до побратимів, сім'ї, землі і т. д.

Українські народні танці беруть свій початок з хороводів. Люди, особливо на свята, зазвичай стають в коло, водять хороводи і, найчастіше, зберігають саме форму кола. Танцівник відчуває енергетичний заряд один від одного та поринає у відчуття внутрішнього спокою, щастя, радості, зв'язку з природою та гармонії.

Задля досягнення усіх перелічених вище емоцій кожен учасник має виконувати спільні для всіх рухи. До прикладу – прості ходи, притупи, рівномірні кроки та біг, які є допоміжними у чіткому виконанні для великої кількості учасників.

Хоровод дослівно означає «рух по колу» або «водити коло». Це найстаріша форма народних ігор. Хоровод є більш змістовним, аніж парний або сольний танець. Проте, якщо брати технічне забарвлення, - то воно є біднішим, адже кожен учасник повинен координувати свої рухи з рухами інших.

Люди створювали байки та легенди про лісових мавок, русалок тощо. Ці вигадані розповіді були основою сюжетів за якими з'являлись свята, як наприклад Івана Купала. Дане свято сповнене магічністю та поетизмом.

На Івана Купала проводиться багато обрядів та ритуалів, які поєднані з танцювальними рухами. Основною темою та сюжетною лінією є кохання. Хлопці разом з дівчатами беруться за руки та водять хороводи. Це одна з найпоширеніших ознак свята на Івана Купала.

Хоровод – це масовий танець з фрагментами виступів головних провідних осіб; ними можуть виступати усі учасники по черзі. Здебільшого біг, ритмічні кроки, переходи попід з'єднаними руками танцівників та зміна місць – є складовою хороводу. В колі виконавці можуть триматися або не триматися за руки, бути повернені обличчями один до одного або відверненні, або обернені боком. Такі танці як: гагілки, веснянки, ігри вночі під Івана Купала та танець «Журавель», мають характер хороводів [17].

Парні танці (група поділена на пари). Їх зміст – залицяння й пантомімічне визнання кохання. Жіночі кроки частіше, ніж чоловічі, їх об'єднує лише спільний ритм [17].

«Катерина» (херсонка) – її танцюють парами в колі самі хлопці, дівчата або мішані пари. Кроки: хода складна і акцентована, колисання, угинання, тинок, ліса (заплітання рук біля шиї). Музичний такт – 3/4.

«Козачок» (подільський) – дует, залицяння, показування свого вміння, дівчина втікає, хлопець наздоганяє. Кроки: зальотна хода, колисання, мережка, доріжка, кружальце. Музичний такт – 2/4, жвавий темп. Існує декілька комбінацій козачка [12, 883].

Весільний період. Ця радісна подія в житті людини зазвичай перепадала на осінь або весну. До весілля готувались заздалегідь, бо це є один з найскладніших обрядів. Весільні танці мають такі рухи, які прямо чи опосередковано направлені на пошук партнера для створення сім'ї [19]. Виконувалися різноманітні триндички, приспівки, дрібушки, а також гопаки, козачки, коломийки (в західних областях України), польки, вальси. Часто можна було побачити сюжетні танці, такі як «Шевчики», «Козак-голяр» тощо [19].

«Воротар» - одна з найпоширеніших українських веснянок. В її основі виконується прохід через «ворота»: дівчата стають парами, утворюючи арку з рук, кожна подальша пара стає в затилок попередній і по черзі починають рух. Перша пара завжди підносить руки вгору, під якими проходить наступна пара, яка стає наперед і собі підносять руки вгору, утворюючи своєрідні «ворота». Так усі учасники рухаються по колу [19]. Далі хлопець проходить повз усі пари обираючи дівчину, яку він веде за собою і вони стають першою парою, піднімаючи руки один одного нагору. І так повторюється багато разів, допоки учасники не втомляться.

В основі веснянки первинний зміст «Воротаря» - це містерія таємних небесних чи весняних воріт, через які проходять міфологічні образи: новонароджені люди, нові істоти, сонце, весна, добробут, щастя, радість та одруження. Воротар (Загороджувач) – злий цар, образ зими з чорними хмарами,

снігом, вітром та морозами. Зима вважалась для людей звіром, що краде Сонце. На Воротаря іде походом Громовик-воїн, щоб звільнити з полону красну панну [19].

З часом веснянка «Воротар» втратила первинний зміст, перетворившись на улюблену забаву молоді. По цій грі дівчата та хлопці чергуються, хто буде Громовиком-воїном, і обирають собі пару на ворота.

Так само перегукується з «Воротарем» і українська гра-веснянка «Мости». В ній також присутній мотив віддачі дівчини-царівни. Але тут дівчину не просто віддають, але й надають право новоприбулим вибирати, кажучи, що «молодша сестра гарніша за старшу». Тобто мотив викупу тут пом'якшений і подається у вигляді сватання [19].

«Ящір» - ще одна гра-веснянка, яка схожа за сюжетною лінією на попередні. Ящір сидить на золотому троні й керує грою, а йому мають привести найвродливішу дівчину:

«Сидить, сидить Ящір на золотім кріслі – Гей нам, гей!

На липовім денці, у рутянім вінці.

Бери собі панну, бери, яку хочеш.

Бери, яку хочеш, бери, яку любиш» [19].

Приклади народних українських танців з основною темою кохання у вигляді цитат [19]:

1. Український вальс «Баламут»

«Баламуте, вийди з хати

Хочеш мене заохати,

Закохати та й забути,

Всі ви, хлопці, баламути» [19].

2. Український народний танець «Орлиця»

«Ой Дівчина-Орлиця до Козака горнецця

А Козак як Орел як побачив дак і вмер

Ой Козаче-Молодче пригорнися солодче

Козак гарно пригортає аж серденько завмирає» [19].

3. Український народний танець «А до мене Яків приходив»
 «А до мене Яків приходив,
 Коробочку раків приносив,
 А я тії раки забрала,
 А Якова з хати вигнала.
 Іди, іди, Якове, з хати,
 Бо на печі батько та мати.
 На припічку батькові діти,
 Де ж тебе, мій Якове, діти?» [19].

Загалом, формування українських народних танців піддавалося впливу племен та народів, що брали участь в етногенезі. Цей взаємовплив різних народів прослідковується і в теперішньому часі. Як результат, серед українських танців з'явилися танці болгарські, польські, угорські, чеські, австрійські тощо [19].

Сьогодні українські фольклористи (Анатолій Богород, Лариса Сабан, Ілля Фетисов, Олег Бут) занепокоєні тим, що народні танці під впливом професійних танцівників перестали бути народними. Втратили місцеві характеристики і доступність до масового виконання. Нинішня молодь виконує «українські» танці тільки на сцені, що створені професійними балетмейстерами або просто аматорами [19]. Підростаюче покоління перестало виконувати народні українські танці та ігри у побуті.

Є віра в те, що пройшовши усі труднощі у період війни та усвідомивши цінність національної культури, до громадян України поступово повернеться шана до народного мистецтва саме в практичному вигляді. Тобто люди повертатимуться до символічних українських народних танців на святкуваннях, календарно-обрядові святах, вечорницях та інше; а діти будуть бавитися ігри-веснянки тощо на вулицях під час перерви в школі чи у вільний час.

1.2. Тема любові в українському мистецтві

У справжній своїй красі український танець уперше з'явився на сцені в п'єсі І. Котляревського «Наталка Полтавка» (1819 р. Полтава) [18; 23].

Ще 1816-ого року директором Полтавського вільного театру стає Котляревський Іван Петрович. Публіка театру прагнула побачити твори, де показували життя та душу українського народу. Котляревський збагнув, що цей запит слід реалізувати, бо театр поступово б втрачав своїх глядачів. Українських вистав на той час у репертуарі не було, тож І. Котляревський бере народний переказ «Козак-віршотворець». У цьому творі провідна тема – кохання селянки, і на її основі Котляревський написав свою п'єсу «Наталка Полтавка». Під впливом інтермедії XVIII ст., вертепної та шкільної драми, твір зображує реальне життя українського народу, з його побутом, характерами та різними іншими окрасами [24; 25].

1 вересня 1819 рік – дата випуску п'єси на сцену Полтавського театру. За цією п'єсою 1889 року буде поставлена опера на 3 дії за участі артистів балету (композитор – Микола Лисенко, лібретист Михайло Старицький). Саме ця опера і закріплена в репертуарах Національних театрів України.

Сюжет - дуже драматичний. Батьки Наталки обрали собі в приймаки хлопця Петра. Наталка з Петром закохалися і тоді її батько вигнав його з дому. Хлопець змушений був піти наймитом. Після смерті батька, мати Наталки – Терпелиха продає маєток і переїжджає з донькою до невеличкої хатинки в селі. Возний Тетерваковський, багатий пан, сватається до Наталки, але її серце належить Петру. Виборний Макогоненко та мати хочуть вмовити Наталку на обруження, вказуючи на скрутне становище родини і що цей шлюб може їх врятувати. Наталка, зі сльозами на очах, погоджується. В цей самий час Петро повернувся з найму та опинився в тому ж самому селі. Він зустрів одного з родичів сім'ї Терпилів, Миколу, та потоваришував з ним. Микола розповідає Петру про всі події, які трапилися з донькою Терпилів, Наталкою. В той самий момент, коли Возний та Виборний виходять із хатини (руки молодих вже перев'язані рушниками – це українська традиція, коли сватання погоджено),

Микола передає Наталці повідомлення від Петра про те, що він повернувся. Подальші події розвертаються на очах у всіх персонажів. Наталка та Петро говорять про щирість та вірність їхнього кохання один до одного, а Пан Тетерваковський, вражений щирістю їх почуттів, відпускає свою наречену та благославляє Наталку та Петра.

П'єса мала шалений успіх. Глядачам подобалося, що правда і честь на боці звичайних людей, а не багатіїв. Сотні вистав проходили у переповненому залі. Газети писали, що якщо немає збору, ставьте «Наталку Полтавку» - і буде аншлаґ [35; 36] (див. Додаток II).

«Наталка Полтавка» була першою збіркою пам'яток української народності, взірцем для наступних, - писав філософ Ізмаїл Срезневський у вступі до альманаху «Український збірник», виданого в Харкові 1838-го. «П'єса мала сильний вплив на вивчення українського народу, можна сказати – пробудила його» [38].

Чому приділяється увагу саме цій п'єсі, бо це стало основним поштовхом до подальшої творчості українських митців у хореографічному мистецтві в тому числі. «Наталка Полтавка» відіграла велику роль у розвитку української драматургії, а також – розвитку теми кохання у сюжетній лінії. Надалі буде наведено багато прикладів хореографічних творів на тему кохання людей з народу, де йде конфлікт, як і у п'єсі, з вищою верствою населення.

М. Кропивницький, М. Садовський та М. Кропивницький продовжували розвиток драматургічної основи, яку заклав І. Котляревський, та надавали творам особливий колорит, застосовуючи танець. Багатобарвний, ліричний, і в той же час емоційний танець, прикрашав українські вистави. Завдяки масовим хореографічним номерам можна було ліпше відчувати душу українського народу [31].

1906 рік – дата створення театру Миколи Садовського. У спектаклях танець передавав справжність життя не через прості, характерні побутові рухи, а через органічне художнє поєднання мистецтва з образом народу [31].

Партія кожного виконавця набувала символізму, чуттєвості та свідомості. Цінувалось індивідуальне розуміння партії та свого героя, - це розкривало танцівника як артиста. Так на сцені класичного театру почалося зародження балетмейстерського мистецтва – перша велич якого – Василь Верховинець [24; 31; 36].

В. Верховинець навчав народному танцю, що був насичений багатоплановою стилістикою українського танцю. Він створював хореографічні вечори – це збір коротких номерів або, як кажуть, дивертисменти. Балетмейстер-фольклорист мав на меті не просто показати красу танцю, а й створити міцну теоретичну основу для розвитку хореографії [31].

Так народилася «Теорія українського народного танцю» - перша систематизована праця [24; 31; 36]. В. Авраменко, учень Верховинця, продовжив його справу з популяризації українського народного танцю за кордоном.

Одним з видатних досягнень цих старань став найвідоміший колектив України – Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського. Основна мета цього колективу – збереження національних традицій, культури та духу народу, створення нових постановок про минуле та сучасне життя українців. А також, ансамбль своєю майстерністю та справжнім українським духом, завойовує серця та овації всього світу під час щорічних гастролей.

Уперше в Україні було об'єднано хореографічний колектив народного танцю великими балетмейстерами Павлом Вірським та Миколою Болотовим. Організатором і безмінним керівником ансамблю з 1955 по 1975 рр. був народний артист СРСР, лауреат Державної премії СРСР, лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка – Павло Вірський [24].

Поєднавши класичну пластику з елементами національного фольклору, балетмейстер створив нову якісну танцювальну мову, яка є основою сучасної української народної хореографії. Мистецтво Ансамблю дуже емоційне, яскраве та незабутнє. Канонічні побудови квітнуть свіжими візерунками, традиційні – забарвлюються оригінальними відтінками, неповторним колоритом [24].

Для П. Вірського український танець сповнений героїзмом, духовним багатством народу країни, емоційністю, щирістю та красою культури України. Ці всі відчуття на сьогоднішній час і досі передають такі хореографічні твори П. Вірського, як: «Ми з України», «Повзунець», «Гопак», «Моряки», «Ляльки», «Сестри» тощо. Українським гумором прикрашені такі хореографічні композиції: «Чумацькі радощі», «Повзунець», «Ой під вишнею» та інші. Твори, які мають лірико-драматичну тематику: «Подоляночка» та «Про що верба плаче», наповнені ліризмом та романтичністю, їм притаманне почуття легкого суму та мрійливості. Дуже відомим є творіння – «Запорожці», «Ми пам'ятаємо» та інші, які передають глядачеві справжній патріотизм та любов українців до своєї держави [31].

19 квітня 1931 рік – прем'єра балету «Пан Каньовський», хореографі-постановники – Василь Верховинець та Василь Литвиненко». Балет вперше був показаний на сцені Харківського оперного театру. Це був перший український національний балет, який присвячено героїчній боротьбі українського народу проти панщини у другій половині XVIII століття [14]. Основою сюжету є тема кохання.

Це балет на 3 дії. В основі лібрето – українська народна історична пісня «У містечку Богуславку...», де виспівується трагічна доля красуні Бондарівни [14]. Дівчина походила з простої верстви населення. В неї закохався багатий пан. Але красуня Бондарівна не скорилась шансу на заможне життя заради справжнього кохання. Вона відмовила залицянням магната, бо не кохала його. Пан містечка Богуславка, Каньовський, не стерпів відмови, і на словах дівчини:

«Ой, волю я, пан Каньовський,
/В сирій землі гнити,
Ніж з тобою по неволі
На цім світі жити [14].

- вистрелив в неї. Бондарівна загинула. Вона стала символом єдності та нескореності простого народу перед шляхтичами. Люди спалахнули гнівом за

смерть дівчини. Це балет про свободу українського народу, про те, що люди мають право вільно кохати, жити та бути щасливими (див. Додаток III).

Михайло Вериківський розпочав роботу над літературною основою балету у 1925 році, клавір був закінчений у 1926 році, а єдиний варіант партитури датований жовтнем-груднем 1929 року. Композитор працював над балетом «Пан Каньовський» протягом усього життя. У кожній наступній редакції твір М. Вериківського отримував нову назву: «Ягело», «Весняна казка», «Бондарівна» [14].

1936 рік – дата створення відомого балету «Лісова пісня». Композитор – видатний українець Михайло Скорульський, лібрето написано дочкою Михайла, Наталією Скорульською, за мотивами однойменної драми-феєрії Лесі Українки.

На той час Наталя ще танцювала на сцені Київського оперного театру, а згодом стала балетмейстеркою. Щоб зберегти емоційність, колорит, образність, логічну послідовність розвитку сюжету, показати поєднання реальності з казковістю, автори балету зробили все можливе, щоб хореографія та музика передали всі ці ознаки драми-феєрії глядачу. Проте літературний твір було неможливо «перекласти» на мову балету без відповідного пристосування до законів балетного жанру [11]. Тому в лібрето балету довелося скоротити деякі епізоди з літературного оригіналу, а в інші – було додано деякі сцени, як, наприклад, весілля Лукаша з Килиною.

Прем'єра пройшла 1946 року на сцені Національного академічного театру опери та балету України імені Тараса Шевченка. Основою сюжету є вічне неземне кохання лісової дівчини Мавки та хлопця Лукаша.

Дія перша: лісова галявина, з'являється Той, що греблі рве та заходиться в танці з дочкою Водяника. Той, що греблі рве благає русалоньку втекти з ним, але її суворий батько проганяє спокусника та забирає доньку назад на дно болота. Приходять дядько Лев та Лукаш, останній грає на сопілці. Від мелодії музичного інструменту прокидається лісова дівчина Мавка. Лукаш тільки зібрався порубати берізку на дрова, як перед ним постає Мавка і зачаровує своєю красою. Русалка і Куць бавляться, і хочуть заманити юного хлопця в болото, та Мавка рятує

Лукаша. Лісова дівчина вперше відчула такі почуття, які поки не могла зрозуміти. Вона закохалася [11].

Друга дія: Лукаш поставив собі хату на лісовій галявині, щоб бути ближче до Мавки. Мати Лукаша не сприйняла гарну тендітну дівчину і привела на сватання молоду вдову – вправну господарку, Килину. Лісові друзі намагаються зробити все, аби Мавка забула про Лукаша, але марно. А Той, що в скелі сидить так і хоче забрати Мавку до себе [11].

Дівчина слухає тільки власне серце, тому біжить до Лукаша, заглядає з надією в його очі, а він відштовхнув її. В розпачі Мавка кинулась в обійми страшного Того, що в скелі сидить, так і замкнулися над нею важкі брила скелі [26].

Святкування весілля Килина та Лукаша. Усі веселяться, але враз перед Лукашем постає сумний образ Мавки. Хлопець відчув жахливий біль від того, що зрадив дівчину, він тікає зі свята [11].

Дія третя: Мешканці лісу за Мавку мстять Лукашу, він втрачає розум. Мавка, силою свого почуття до хлопця, розбиває скелю та приходиться до нього. Лукаш, побачивши Мавку, схиляється до її ніг, але від сорому за зраду, тікає [26].

Килина не терпить цей хід подій та проклинає Мавку, свою суперницю. Лісова дівчина обертається на вербу. Син Килини вирізав собі з цього дерева сопілочку, він просить заграти Лукаша на ній. Чарівні звуки сопілки нагадують голос коханої Мавки. Розлючена Килина примушує чоловіка зрубати вербу, він не в силі це зробити. Тоді дівчина бере все у власні руки, замахується над деревом. Піднявся вітер, зашелестіли листочки, вилетів Перелесник і обійняв вербу. Дерево спалахнуло яскравим полум'ям і вогонь перейшов на хату молодої сім'ї. Килин з матір'ю і сином тікають. Лукаш забувши про все на світі продовжує гру на сопілці, яка звучить як пісня про втрачене кохання. Мавка як чарівна примара з'являється перед коханим, і, ніби, їх почуття кохання знов розквітнуло. Душа Мавки говорить до Лукаша. Пішов сніг і поволі засипав Лукаша [11].

Є гарна щорічна традиція у Національній опері України – відмічати день народження Лесі Українки балетом «Лісова пісня» (25 лютого) (див. Додаток IV).

Цей балет надихає щиро вірити своєму серцю та своїм почуттям. Тільки чесність з собою, справжнє вірне кохання, поклик серця роблять людину щасливою. Ми маємо вибір завжди, але часто можемо жалкувати про нього. Кохання – це світ, це життя, пізнати яке – і є неймовірним щастям.

Балет увійшов до золотого фонду української музичної культури. Провідні партії виконували найкращі українські танцівники: Євгенія Єршова, Олена Потапова, Тетяна Таякіна, Раїса Хилько, Валерій Ковтун, Анатолій Белов, Микола Прядченко та інші [11].

1939 – рік створення одного з найвідоміших українських балетів під назвою «Лілея». Композитор Костянтин Данькевич створив партитуру цього балету, який було поставлено за однойменною баладою Тараса Шевченка «Лілея» (25 липня, 1846 рік). Прем'єра відбулася на найбільшій сцені країни – Київський оперний театр. В основі сюжету драматична тема кохання, про його вічність, вірність, нерозділеність та жертвовність.

На думку українського мистецтвознавця О. Щербакової, «Лілея» стала першою етапною подією у творенні національного класичного балету (на пострадянській Україні), який став значною віхою в українській хореографії кінця 30-х – початку 40-х років ХХ ст. [10]. Розглянемо балет по діях.

Дія 1: Свято Івана Купала, усі дівчата загадують свої бажання про долю свою та кидають вінки у воду. Красуня Лілея зачаровує одного з парубків, Степана, з яким змалечку росла. Хлопець і дівчина відчують, що у них з'явилося дуже тепле відчуття – кохання. Лілея зі Степаном просять у Князя дозволу заручитися. Спочатку Князь погоджується, але побачивши красу дівчини, наказує привести її до себе в палац, а хлопця бере собі наймитом при дворі. Проте згодом громада відряджає Степана на Січ, а Лілею забирають під свою опіку [10].

Дія 2: Охорона Князя розшукує дівчину. Лілея тікає від них, вона падає від безсилля на березі озера, де їх на допомогу приходять цигани. Вони захищають

її від гайдуків Князя. В дорозі Лілеї сниться дивний сон: танцюють русалки по колу, поруч стоїть її коханий Степан. Сон різко обривається. По берегу озера крокують кобзарі, в їх колі Лілея впізнає Степана. Хлопця понівечили Князеві гайдуки осліпивши його, коли той йшов на Січ. З'являється сам Князь. Він воліє вбити Степана, та Лілея виривається вперед та заслоняє коханого собою. На місці її смерті виростає квітка, яку люди назвали «лілеєю». Народ йде на допомогу і вбиває підступного Князя, а сліпий Степан-кобзар закликає цінувати та боротися за своє щастя та свободу [10].

Балет «Лілея» став першою ластівкою і дорогоцінною перлиною національного хореографічного мистецтва з утіленням шевченківських поетичних образів на балетних сценах України (див. Додаток V). Вона займає особливу сторінку в літописі театральної-музичної і кінематографічної шевченкіани. До аналізу цієї вистави долучилися відомі українські мистецтвознавці, зокрема Ванда Володько, Степан Дубенко, Марія Загайкевич, Юрій Станішевський, Василь Туркевич, Олена Шаповал, Олена Щербакова та інші [10].

Цей трагічний балет, як і всі вищеперелічені постановки, вказують наскільки цінна вірність у коханні, яке це сильне та вільне почуття. Герої боролися за свою любов, вона давала їм сили протистояти труднощам. Розв'язка кожного балетного твору вказує на вічність та силу кохання, яке і є запорукою щасливого життя.

1.3. Тенденції розвитку українського танцювального мистецтва через призму теми кохання

Любов піддається у XXI столітті новим іспитам і потребує нових засобів захисту й затвердження. Тому в освіті мають здійснюватися додаткові і неперервні зусилля по збереженню, охороні, затвердженню цього почуття як духовного потенціалу людства, від чистоти якого залежить саме його існування. Наука має підтримати при цьому зусилля релігії і класичного мистецтва і

виступити спільно з ними на захист й утвердження любові як одухотвореного животворного почуття [37].

На сьогоднішній день число людей, особливо молоді, що звертається до психологів із розладами цього почуття, зросло вже до 30-40%. Суспільство наразі живе в умовному рабстві ненависті та заздрощів. Справжня щира любов подавляється тими сильними відчуттями, також людям стало набагато важче казати про свої щирі почуття один одному.

Безліч спеціалістів у професіях, де задіяна духовна сторона, намагаються допомогти. Наразі створено велика кількість арт-терапій, танцювальні класи різних жанрів, терапії глиною, допомога через проведення часу з тваринами тощо. Митці у культурній сфері роблять акценти на постановки з головною ідеєю про любов, надію та мир. Репертуари стають світліше та більш ліричними. Мас-медіа наповнюються відео-матеріалами, де висвітлюється проблема короткочасності молодості та життя в цілому, йде заклик до цінності свого часу з дорогими для вас людьми. Таким матеріалом люди допомагають один одному ставитися вільніше та легше до освідчень в кохані. У відео-матеріалах нам наочно показують жорстокість в світі, щоб пробудити почуття любові до навколишнього середовища. А на сьогоднішню ситуацію в Україні вже знято багато відео та фільмів, поставлено безліч хореографічних постановок, написано пісень, і все задля єдиної мети – відновити любов до своєї держави, і піднести це почуття на перший план серед усіх інших. Безпосередньо це пов'язано з тим, що батьки, в гонитві за новоствореними світовими стандартами, навчають та розвивають своїх дітей, упускаючи традиції та менталітет українського народу. Якщо притримуватися українського традиційного методу передачі та накопиченню ментальних та духовних цінностей, то Україна буде мати свідомих патріотичних вільних громадян. Культурний вплив – є важливим чинником освіти. Люди також отримують духовні знання від театральних вистав. Неймовірно важливим для країни є створення українських творів.

Значимий період для репертуару Львівського Національного оперного театру – до нього додається балет «Повернення Баттерфляй». 2006 року відбулась

прем'єра, композитори балету – італієць Джакомо Пуччіні та українець Мирослав Скорик. Лібрето до цього лірико-драматичного твору написала українська письменниця, драматург – Валерія Врублевська. Основою сюжету слугувало життя видатної оперної співачки України кінця XIX – початку XX століття Соломії Крушельницької.

Балет має дві сюжетні лінії. Мирослав Скорик в одному з інтерв'ю розповів: «Я написав балет «Повернення Баттерфляй» на основі творів Пуччіні, партій, які співала Соломія Крушельницька, і своєї музики. Він успішно йде на сцені Львівського театру опери та балету, який носить ім'я геніальної співачки. Нагадаю, коли Пуччіні представили вперше публіці свою оперу «Мадам Баттерфляй» з головною героїнею – Чіо-Чіо-сан, натовп освистав композитора. Будучи в повному розпачі, він згадав про знайому добре відому італійській публіці талановиту співачку Соломію Крушельницьку і вирішив здійснити другу спробу постановки опери з нею в головній ролі. І тріумфу було досягнуто. Публіка привітала Пуччіні і як переможця винесла його на руках зі сцени. Це одна сюжетна лінія балету «Повернення Баттерфляй» [12].

Інша – взаємини з учителем танців сестри Соломії – Нусі, яка приїхала з Галичини вчитися співу в Італії. Соломія, кредо життя якої було служіння тільки мистецтву, не може зрозуміти сестри, в якої також прекрасний голос і можливі великі творчі перспективи. В пориві гніву вона забороняє Нусі бачитися з коханим, в якого, виявляється, є дружина і діти. Нуся усе це тяжко переживає. Соломія згадує свій шлях у мистецтво» [12].

Цей балет показує любов двох сестер, але до різних речей. Соломія дуже любить свою професію і мистецтво, Нуся – кохає чоловіка. Обидві сестри жертвують: перша – особистим життям заради кар'єри, а друга – розвитком професії заради коханої людини. У кожної своє поняття любові, але воно однаково сильне і віддане. Сестри не можуть зрозуміти одна одну, бо для кожної цінності в житті відрізняються. Цей балет наочно показує філософію цінностей та поваги, слід розуміти вибір кожної окремої людини і не втручатися в її життя.

Усі особисто обирають свій предмет любові, уваги та визначають важливість його. Зазвичай цей вибір йде від серця.

Раду Поклітару – хореограф-постановник, багато створив в Україні та інших країнах, заслужений діяч мистецтв України. Він є засновником та головним балетмейстером Академічного театру «Київ Модерн-балет» [29]. У Київському національному університеті культури та мистецтв Раду Поклітару є професором кафедри сучасної хореографії. Цей культурний діяч зробив та продовжує робити багато постановок, гастролей, шоу-концертів задля розвитку сучасного хореографічного мистецтва в Україні та популяризації його закордоном.

Історія «Київ Модерн-балет» розпочинається 19 грудня 2005 року прем'єрою вистави «Le forze del destino / Сила долі», створеної на замовлення «Фонду мистецтв Володимира Філіппова», в якій вже були задіяні основні творчі сили майбутнього театру – хореограф Раду Поклітару, сценограф Андрій Злобін, художниця з костюмів Ганна Ігнат'єва, художниця зі світла Олена Антохіна, звукорежисер Олександр Курій, асистент хореографа Анатолій Козлов та багато артистів, які згодом увійшли до складу постійної трупі балету [8].

18 липня 2006 рік – офіційне затвердження ТОВ «Театр «Київ Модерн-балет» на чолі з Раду Поклітару. На всеукраїнському кастингу було відібрано 16 молодих артистів. Необов'язковим було мати академічну балетну освіту, проте кожен з танцівників професійно розбирався у техніці сучасного та класичного танцю, і виконував на гарному рівні класичний урок [20].

Репертуар театру ґрунтувався на особливому стилі та баченні Поклітару. Він давав волю у самореалізації молодим хореографам. У «Київ Модерн-балеті» панує атмосфера творчого пошуку, натхнення та свободи у креативі та ідеях.

Вистава «Кармен-TV» - балет у двох серіях, прем'єра відбулася 25 жовтня 2006 року у Національному драматичному театрі імені Івана Франка. Балет поставлений на партитуру опери «Кармен» Ж. Бізе [23].

Дії ніби проходять в уяві головного персонажа, Мікаели. Сидить дівчина біля телевізора і на сцені відбуваються ніби кадри з екрану. Вона закохана в

головного актора опери - Хозе, це все в її уяві, і глядач дивиться її думки. Хозе – дуже добрий скромний хлопець, який шукає справжнє кохання. Він знаходить його в образах Кармен. Хлопцю важко зрозуміти те, наскільки жінка може бути мінливою. Для Хозе: якщо закінчилось кохання – закінчилось життя. Кармен сповнена пристрасті та сили, вона вміє любити, прощати та віддавати.

Раду Поклітару вирішив, що драму слід показати з внутрішнім сміхом, тобто символом тверезого погляду на життя. Хореограф-постановник показує одночасно видовищну й іронічну оцінку людини, але Раду не використовує образливе для його творів слово «шоу».

«Кармен TV» послідовно розповідає сюжет самої опери та зберігає іспанський колорит в костюмах виконавців. Проте всі герої більше схожі на підлітків, які ще чітко не можуть виказати своїх почуттів, мають брутальні амбіції та вільний подив на життя. Рушійною силою вистави стають дії головної героїні Мікаели, яка весь час сидить перед бутафорним телевізором і дивиться події на сцені, мов в серіалі. Проте кожен хід подій вона ладна змінити, якщо її не подобається розвиток дій. Ось так, вкінці балету, Мікаела зупиняє танцівників, ніби ставить їх на паузу, підходить до Кармен та вбиває її, а після бере Хозе за руку та саджає його з собою дивитися телевізор далі. Персонажа Мікаели Раду вирішив показати дівчиною, яка мріє про кохання, але його не має. Їй неприємно і боляче спостерігати за яскравістю почуттів між Кармен та Хозе. Вона закохана у Хозе і, через ревності, вбиває суперницю, тим самим задовольняючи свою розхитану психіку щодо щасливого кохання [8].

Театр «Київ Модерн-балет» отримав дві премії «Київська пектораль» - у номінаціях «Найкраще пластичне вирішення вистави» та «Краща вистава року». Ольга Кондакова, артистка балету, яка перша виконала партію Кармен, отримала номінацію як «Найкраща виконавиця жіночої ролі» [13].

У 2013 році було поставлено балет «Жізель» у постановці Раду Поклітару на музику Адана. Виставу зібрали за допомогою меценатів: Людмила Русаліна (засновниця холдингу «Петрус-Медіа») та співпраці зі сценографом Андрієм Злобіним, дизайнером костюмів – Ганна Іпатьєва, призером перукарського

мистецтва Віктором Задворним, який для кожного артиста вистави розробив стилізовані зачіски-перуки, що відповідають їх образу.

Класичний балет «Жізель» надихнув Поклітару на власний сюжет та його інтерпретацію. Раду зберігає імена усіх персонажів, але вони живуть в сучасному світі. Його Жізель живе у великому місті і мріє про справжнє кохання [2]. Світ поділяється на багатий прошарок населення і бідний.

«У цю сучасну версію класичного балету я вклав усю свою любов до першоджерела. Вдихаючи нове хореографічне життя в музику Адана, я відчував неймовірне творче піднесення. Моя Жізель – не мила пейзажанка, а знедолене дитя великого сучасного міста. Як і її класичний прототип, вона мріє про справжню велику любов. Дівочі мрії руйнуються, коли Жізель зіштовхується з прірвою, що ділить наш світ на багатих і бідних. Однак, на відмінну від своєї попередниці, в сучасній версії Жізель не отримає блаженний відхід до ідеалізованого світу покійних душ. На неї чекає справжня безвихідь. Маленька дівчинка з околиці міста, Жізель намагатиметься залишитися людиною, незважаючи на випробування, які випадають на її долю. Моя Жізель відчайдушно бореться за своє право любити й бути коханою. І, хоча ця історія закінчується трагічно, глядач віритиме в силу людського Духу, який підносить нас в години найважчих ударів долі», - Раду Поклітару [2].

У версії хореографа усі імена героїв балету збережені, проте їх приналежність відноситься до сучасного соціуму [45]. Наприклад, граф Альберт та Батільда не є аристократами, вони є учасниками байкерської компанії, а жорстока Мірта, яка раніше була володаркою кладовища, стала власницею борделя, де вілси Поклітару виступають за повій.

Якщо судити балет тільки за описом персонажів, то можна подумати, що це ганьбить «Жізель», яку ми всі добре знаємо. Але Раду Поклітару перетворює сюжет з таким складом образів у персонажів на соціально-психологічну драму.

Для Жізелі – найболючішим моментом стає не зрада коханого Альберта, а те, що він провівши з нею вечір кохання, розплатився за неї купюрами. Невелика ремарка: Жізель опинилась у борделі, бо її мама вигнали доньку з дому, за сюжетом

Раду. Вчинок Альберта для дівчини був не просто образливим, а смертельно неприємним. Закоханий у Жізель, Ганс, хотів викупити дівчини з розпусного місця, проте він на кілька хвилин запізнюється. Це стає роковою обставиною в новому сюжеті, вигаданому Раді Поклітару [45].

Незважаючи на трагічність фіналу, Жізель залишається прикладом боротьби та сили людського духу (див. Додаток VI).

Юний український хореограф, артист балету театру «Київ Модерн-балет», учень Раді Поклітару – Артем Шошин. Цей молодий талановитий постановник вже добре відомий в Україні та за її межами. Хочу звернути увагу на результати його творчості такі як: «Ближче, ніж кохання», «Коли цвіте папороть», «Історія у стилі танго», «Легенда про вічне кохання», «Нерозлучники» та «Тіні забутих предків».

30 червня 2015 рік – було поставлено балет «Ближче ніж кохання», на музику Йоганна Пахельбеля, Георга Фрідріха Генделя, Крістофа Віллібальда Глюка, Антоніо Вівальді, Еціо Боссо, Алессандро Марчелло. Прем'єра відбулася на сцені Київського дитячого музичного театру, виконання артистів «Київ Модерн-балету» [8; 26].

М'яка оксамитова музика бароко та класицизму доповнює хореографічне оформлення сучасного танцю, який розповідає про любов. Три пари артистів передають три стадії любові: зародження стосунків, їх розквіт, відчуття спустошення і самотності після згасання почуттів.

У 2016 році балет «Ближче ніж кохання» був вперше показаний на великій сцені Львівського національного театру опери та балету. Балет сподобався не тільки глядачам, а що ще важливо – і танцівникам (див. Додаток VII).

«Коли цвіте папороть» - це фольк-опера українського композитора Євгена Станковича, лібретист – Олександр Стельмашенко, хореографія – Артема Шошина. Опера йде три дії, вона виступає гарним прикладом неофольклоризму в оперному жанрі. Літературною основою є твори Миколи Гоголя: національний фольклор, народні обряди, героїчний епос [9].

Р. Станкович-Спольська у дисертаційному дослідженні відзначає такі жанрові особливості — відсутність змістової цілісності й завершеності, його

побудова на основі народно-пісенного матеріалу, яскрава лексично-стилістична аутентичність, умотивування сюжетних повторів та ситуаційних «дублів», стійка варіантність і навіть імпровізаційність у послідовності розгортання змісту. Показовою для постмодерного мистецтва є розшарованість змісту: дія в опері відбувається в кількох різних і «зміщених» в хронологічному розумінні культурно-часових площинах, котрі ніяк сюжетно між собою не перетинаються, а координуються на ідейно-символічному та композиційно-інтонаційному рівнях [9; 41].

Прем'єра на сцені академічного театру (Львівська національна опера) відбулася 15 грудня 2017 року. Оперу доповнили балетом і так з'явилась назва «Коли цвіте папороть» - феєрія (фолькопера-балет) [9; 41]. Загалом приймає участь близько 400 учасників театру, один тільки хор складається з 80-ти артистів та приблизно 50 артистів балету. [9; 41]. Вони майже весь час перебувають на сцені одночасно таким складом. Хор стоїть на спеціальних платформах на сцені, а балет виконує хореографію в центрі та на авансцені. У фрагменті «Чортівня», артисти балету з'являються з-під платформ, на яких стояв хор.

Цю постановку феєрії, за словами Василя Вовкуна, присвятили художнику покійному Євгену Лисику, що був сценографом забороненої постановки «Коли цвіте папороть» [9].

У хореографічному сюжеті присутні такі персонажі як «Хлопці та дівчата на святі Івана Купала», «Русалки», «Відьми», «Чортівня», сцена «Аду», фінал – це світлий та сильний дух українського народу, а вкінці фіналу виходять дітки – майбутній цвіт нації.

Феєрія сповнена емоціями любові між парубками та дівчатами, між матір'ю та сином, любові до народних цінностей, любові до гумору та любові до життя.

«Історія у стилі танго» - 19 квітня 2018 рік, одноактний сучасний балет, тривалістю 40 хвилин. Це пристрасний яскравий на почуття балет. Артем переніс елементи танцю танго на пуантне виконання. Це було щось нове, чого артисти балету та публіка ще не пробували та не бачили.

«Танго – це ніби щира розмова самотніх сердець, це таємниця, яку танцюють двоє. Це балет про чотири доленосні історії, в кожній з яких самотні серця шукають близького собі співбесідника у подорожі по життю. Чи вдасться їм це?» - Артем Шошин [29].

«Легенда про вічне кохання» - прем'єра відбулося 03 березня 2019 року на сцені Київського муніципального театру. Балет-метафора мовою танцю розповідає про силу почуттів поза простором і часом [36].

Артем Шошин вигадав такий сюжет, що дівчина-Місяць та Юнак-Сонце – головні герої балету – щиро закохані один в одного. Їх розлучає прокляття злого чаклуна. Приречені на вічне блукання космічною пусткою, закохані живуть із щемливим бажанням про зустріч, однак їм судилося бачитися лише раз на 200 років, у коротку мить сонячного затемнення [36].

Молодий хореограф, натхнений романтичною музикою Франца Шуберта, створює неймовірно ніжну, модерністичну мову танцю. Шошин поєднує сучасну пластику з класичною технікою на пуантах.

«Все в цьому світі відбувається через кохання, заради кохання чи всупереч йому. І, якщо ми позбудемося цього, що ж тоді лишиться? Життя втратить зміст», - стверджує Артем Шошин [36].

«Нерозлучники» - одноактний балет на музику Г.Малера та Дж. Пуччіні. Лібрето, хореографія та постановка – Артем Шошин, художник костюмів та сценограф – Катерина Маньковська.

Сюжет:

Історія кохання пташки і птаха:

Папуги дві, та під одним замком.

Їм клітка стала кращим дахом

Ніж небо, що тепер за склом.

Й іншого не треба, навіть волі.

Бо воля, то синонім однини.

Якщо один лишиться, як поділять долю?

Один без одного загинуть від нудьги.

І серце розірветься від напруги,
 Бо обидвоє зветься – Нерозлучник:
 Кохання справжнього навечно слуги,
 Один для одного навек заручник.
 Катерина Маньковська [35].

«Тіні забутих предків» - балет який знаходиться на стадії постановочного процесу на музику М. Скорика за мотивами однойменного твору М. Коцюбинського. Артем Шошин передає сюжет у сучасній інтерпретації. Глядач не переноситься в епоху умовного існування Марічки та Івана, головних героїв балету. Можна спостерігати історію та головну цінність основних героїв – їх кохання. Марічка та Іван вірні своєму кохання. Артем бажає передати ту гарну установу вічності кохання, воно було 100 років тому, воно і є зараз. Хореограф-постановник прагне створити балет більш світлішим та контрастним, а саме гарно показати глядачеві перемини від веселощів до драми. «Це буде дуже зрозумілий балет. Я роблю так, щоб глядач, як хороший серіал, розумів що робиться на сцені» [46, 8 хв. 33 сек.].

Ця вистава не переповідатиме сюжет М.Коцюбинського чи фільм Параджанова, а буде зовсім іншою історією, зі своїми акцентами та своєю стилістикою [30].

Кожен з вищенаведених авторів, постановників, хореографів та митців мають головну ідею та мету – нагадувати людям про вічність кохання. Ця тема завжди актуальна. Кохання може мати світлий, ніжний відтінок, може завдавати болу та смутку, може дивувати, може бути пристрасним та яскравим. Це почуття привертає багато до себе уваги, бо воно присутнє щодня у людей. Ми любимо свою роботу, родичів, кохану людину, країну, культуру. Українські митці зафіксували емоційність та різнобарвність почуття кохання у своїх творах та продовжують цю працю і надалі. Мистецтво може доторкнутися до душі людини, а також віддзеркалити душу на сцені.

1.4. Засоби вираження кохання у танці

Кожна людина по-своєму відчуває любов. Любов – єдине почуття до дуже різних речей: предмету, людини, абстрактного поняття, улюбленої справи, тварини тощо. Прояви щастя, насолоди та добра об'єднують особисті відчуття любові, бо для кожного дарувати та приймати любов - дуже приємно. Митці в різних сферах мають змогу відобразити ці почуття наочним способом. Зокрема, хореографи та постановники використовують хореографічний засіб. Якщо постановку доповнити музичним акомпанементом, освітленням, костюмами, декораціями, то глядач може на повну відчути та, навіть, розкрити нові барви почуттів.

Постановники народної хореографії вкладали у виконавців чимало лірики. Це було очевидно по їхніх рухах, позах, ракурсах та міміці. Театральні митці заповнювали ці відчуття через гру акторів, щоб глядач перенісся у певний період часу та відчув всі почуття на собі, пережив разом з акторами весь цикл подій. Репертуар класичного балетного театру, так само, має чималий багаж постановок на тему кохання та віри. Балетне мистецтво є найбагатшим на ці два почуття, що стали основою для творів [4].

Споконвіків влада мала великий вплив на хореографічні творіння митців. Слідкували за засобами вираження, сюжетною лінією, костюмами та хореографічним стилем. Сучасні ж хореографи мають свободу у своїй творчості, кожен з них прагне створити власний стиль. Це важливо для репутації та популярності митців, бо саме цікавість глядача приведе його на виставу. Сьогодні створюються багато хореографічних проектів із сучасним застосуваннями засобів вираження: рухи стають більш відвертими, більше взаємодії між танцівниками різного гендера, додаються філософські думки до хореографії тощо. Також власна інтерпретація хореографічних творінь минулих років є дуже розповсюдженим методом самовираження сучасних постановників.

Сьогочасна хореографія тягне за собою нові сюжети, теми та ідеї. Молоді балетмейстери приділяють цьому особливу увагу, вони ретельно слідкують за тенденціями та новинами у світі, та намагаються задіяти найактуальніші

проблеми теперішнього оточення людей [4]. Мистецтвознавець О. Плахотнюк зазначає: «Практика танцю – це специфічна, універсальна форма знання певної соціальної спільності, характер духовного ставлення людини до світу. Це спеціалізований досвід, який орієнтований на певні мистецькі потреби і творчі ролі охоплених ним суб'єктів. Це досвід, навантажений моральними, етичними та естетичними нормами та ідеалами, які транслуються і культивуються всередині світогляду митця» [4].

Особливо в наш час хореографічний текст та зрозуміла сюжетна лінія не є рушіями успіху хореографічної постановки. Постановники багато експериментують та аналізують сприйняття та розуміння глядача. Таким чином приділяється більше уваги до музичного оформлення та освітлення. Костюми ж почали робити більш простими в дизайні, підкреслюючи лінії танцівника, а декорації роблять більш інноваційними. Експерименти такого плану допомагають глядачу сфокусуватися на власних роздумах та розумінні побаченого мистецтва, відчувати емоції, які переживає танцівник під час виступу та зрозуміти ідею задуму хореографа-постановника через власну призму сприйняття.

Кохання та віра - це «безсмертні» теми, не тільки у хореографічному мистецтві, а і театрі, живописі, музиці та писемності. Усі класики звертались до цих двох тем за пошуками натхнення до своїх проєктів, і, як результат, народилися одні з найвідоміших шедеврів світу. До прикладу, такі визначні творіння як: «Ромео та Джульєтта» Вільям Шекспір, «Три товариші» Еріх Марія Ремарк, «Мона Ліза» Леонардо да Вінчі, «Катерина» Тарас Шевченко та інші.

До творчості Т. Шевченка звертаються багато митців і це не втрачає актуальності й сьогодні, як зазначив О. Плахотнюк «Величний образ великого Кобзаря – безсмертний, могутній у своєму прояві, як і сам народ, який оспіваний ним. Безсмертна могутня сила його творів, їх образність, проникливість і всеосяжність, спонукають митців звертатися до його геніальних творів. Поетичне слово Т.Г. Шевченка як ніщо інше наближене до мистецтва танцю, до його виражальних засобів, мови і сприйняття. Стає зрозумілим прагнення

українських митців, композиторів, балетмейстерів ХХ століття, періоду тотального контролю і боротьби зі всім, що виходило за межі офіційної ідеології, «інтернаціоналізму» і соціалістичної реальності, мати можливість втілити на сцені самобутність української культури, показати традиції та фольклор народу, який був оспіваний у творах Т.Г. Шевченка, засобами мистецтва класичного танцю» [4].

Музика – це головна муза хореографів. Музика надихає, вона може розповісти історію, доторкнутися до струн душі та наповнити танець. Найкращі балети, вистави та хореографічні постановки були створені на основі музичного оформлення. Завдяки музиці ці творіння відомі на весь світ. Багато балетів було створено вже на написану партитуру композитора. Коли мистецтво танцю та музики поєднані в одному творі, то глядачу надається можливість насолодитися цим гармонічним поєднанням двох або більше ланок поняття мистецтво [4].

Аналізуючи хореографічний текст національних та закордонних балетмейстерів, можна визначити немалу кількість відмінностей у відображенні та вираженні кохання виконавцями.

Але це досить передбачуваний фактор, який зумовлений різною культурою, географічним розташуванням, цінностями та розвитком мистецтва у тій, чи іншій країні. Так само, як і самими постановниками, кожен з яких має свій особливий світогляд [4].

Повертаючись до XVI-XIX століть, народні українські танці виконували на кожному святі на застіллі. Люди передавали відчуття свободи та щастя через кожний свій рух. Хлопці до дівчат відносилися поважно, але не пропускали шансу і позагравати з ними. Трималися пари танцівників за руки, або: дівчата за плечі хлопців, а вони – за стан дівчини. Українці та їх нащадки завжди вбиралися охайно та прикрашали себе яскравими елементами національного одягу: дівчата – хусточка, намисто, плахта, черевички на невеликій платформі, підкреслювали пишні губи кольором, вплітали в коси стрічки або робили віночки з квітів; хлопці – підкреслювали свій стан широким поясом, найчастіше мали гарно підстрижене волосся або чуб, зручні чоботи та люльку.

Проста верства населення відрізнялась від знаті свободою вираження своїх емоцій. Тому і танці були з великим арсеналом широких рухів та стрибків – це стосується парубків. Дівчата ж мали більше жвавих рухів, бігунців та відкривали вгорі руки ніби птах з великими крилами.

Аристократи на ті часи не признавали народних розваг, бо це вважалось для них приниженням. На світських заходах заможні люди виконували танці країн-сусідів: менует (Польща), гавот (Франція), павана (за однією версією Італія або Іспанія), кадриль (Франція) тощо. Жінки одягали сукні, що найбільше б показували багатство їх родин, а чоловіки – костюми, з тими елементами, які теж окреслювали їх достаток. Вважалось, що найспокусливішими місцями у дівчини були литки та ключиці. Тому саме їх і відкривали. Руки були у тонких рукавицях – це задля гігієни, бо раніше чоловік цілував дамі руку при зустрічі та прощаючись.

Важливу роль у відображенні кохання в танці є символи. Червона троянда, подарунок у вигляді кулону чи жіночої рукавиці, хустка, чоловічий піджак, фотографія, лист тощо – усе це на сценічній мові називається «реквізит».

До прикладу, постановка П. Вірського «Подояночка». У творі розповідається про трьох молодих дівчат, які вийшли на прогулянку повеселитися. Раптом вони побачили дерево, на якому висіли гарні віночки. Двоє з молодиць дотягнулися до віночків, одягли їх і щасливі побігли назустріч своєму щастю. Третя дівчина, яку звати Подояночка, була маленького зросту і ніяк не діставала до свого віночка. Вона дуже засмутилася, аж раптом, побачила молодого парубка, який, граючи на сопілці, пробігав повз. Хлопець помітив сум дівчини і пропонує свою допомогу. Подояночка пояснює йому, що бажає дістати чарівний віночок. Парубок допомагає їй. Вони разом жартують та милуються красою квітучого головного убору. Впродовж цього часу разом Подояночка та хлопець розуміють, що покохали один одного. Вінок допоміг їм познайомитися один з одним. Парубок одягає Подояночці віночок, як символ їхніх заручин, підіймає її на руки і вони йдуть щасливі [4].

У цій постановці віночок – є символом кохання та віри. Подоляночка отримала набагато більше ніж просто прикрасу з квітів. Вона зустріла свою долю. Вірський хотів донести до народу цією постановкою, що очікування дарує нам справжню винагороду. Ті, хто вміють чекати своє щастя, будуть нагороджені ним подвійно – знайдуть свою любов на все життя [4].

Наприклад червона троянда – це вже є символ кохання. Якщо троянда прикрашає зачіску танцівниці – це означає, що дівчина є відкритою до стосунків, вона пристрасна та яскрава. Коли чоловік або жінка дарують червону троянду один одному – це, зі змісту жестів, перекладається як освідчення в коханні. У протилежному випадку, коли дівчині розбивають серце – вона кидає або розриває квітку.

У балеті є спеціальні сценічні жести, які пояснюють глядачу відношення персонажів один до одного. Сказати «я тебе люблю» танцівник може такими рухами: одна рука спочатку підводиться до центру грудної клітини («я»), потім ця ж рука виводиться до тої людини, до якої танцівник звертається («тебе») і обидві руки кладуть на серце («люблю»). Якщо в постановці треба жестами натякнути глядачу про весілля головних героїв, то артист виставляє ліву руку вперед та вказує на підмізинний палець (ніби на каблучку).

Якщо раніше найбільшою тактильністю між героями ліричної або лірико-драматичної постановки слугували обійми, то на сьогоднішній час, поцілунок, хореографічна імітація постільної сцени, доторки обличчя тощо – є одними з найрозповсюдженіших засобів вираження кохання у номері.

Зараз хореографи все більше наближають свої постановки до реалій повсякденного життя. Це стосується в основному сучасної хореографії. Глядач насолоджується рухами та лініями артистів, проте він не переноситься у казку мрій та віри. Глядач спостерігає сьогоденні проблеми, які порушує хореограф-постановник в своєму творі. Це дуже гарний приклад повчальної постановки, щоб люди, які приходять на балет, мали змогу задуматися про свою буденність і може змінити в ній щось на ліпше. А з іншого боку – ти іноді хочеш втекти від

усього, що коїться за стінами театру і перенестися в ту загадкову чарівну історію балету.

Музичний супровід в сучасному світі дуже відрізняється від XVI-XIX століть [4]. XX-XI століття були новими етапами у музичній культурі. Поп та рок жанри вийшли на передній план, а зараз електро та техно жанри займають вищі ланки за прослуховуванням. В такому випадку, хореограф підлаштовується під смак суспільства. Він експериментує з глядацьким сприйняттям, коли додає популярну сучасну музику в свою постановку. До прикладу, нещодавно я мала нагоду відвідати постановку «Forever and ever» трупи Сіднейського оперного театру. Постановник, Ентоні Хемільтон, використав музику із жанру техно. Особисто мені було цікаво спостерігати за таким експериментом і подивитися, як відреагує європейський глядач. Людям дуже сподобалась така подача вистави. Це було активно, новітньо, яскраво, в прямому сенсі цього слова, та незабутньо. Всі знайшли свій відголосок сучасного життя у даній постановці.

Беззаперечно, цікаво ходити на вистави, які дивують тебе своєю подачею. Важливо зберігати і класичні, усім відомі твори. Для цього і створені – академічний та сучасний театри.

Висновки до розділу 1

Українське народне виховання є найважливішим аспектом у становленні свідомої людини. Батьки з дитинства прививають уміння любити своїй дитині, від цього виростає достойне покоління, яке має гуманне ставлення до всього живого. Творці споконвіків зверталися до ліричної та, водночас, драматичної теми кохання. Люди в будь-який час, в будь-якій країні розуміють сенс та почуття любові. Доведено, що саме українська народна творчість та особливості виховання зберегли сприйняття та вираження таких почуттів, як віра, надія, щастя, свобода, любов до сім'ї, любов до Батьківщини, до праці тощо. Досліджені хореографічні твори «Лісова пісня» композитор М. Скорульський, «Лілея» комп. К. Данкевич, «Пан Каньовський» комп. М. Вериківський та інші нагадують сучасному поколінню що насправді є цінністю в житті, і за що слід боротися, щоб бути щасливими та вільними. «Танго на пуантах» та «Ближче ніж кохання» хор. А. Шошин, «Жізель» хор. Р. Поклітару розкривають та вивільнюють вираження почуття на сцені, що дає посил глядачу – бути сміливими, щирими та відвертими у своїх почуттях. Це також пояснює ризик освічення, багато людей так і не змогли сказати один одному «я тебе кохаю». Відмічено, що кожен з митців намагається вивести любов на перший план у життя людини. Бо любов – це світло, любов – це життя, любов – це мир та злагода.

Різнобарвність вираження почуттів, сценічне подання та своєрідність розуміння надихають та зацікавлюють. Покоління змінюються, суспільне сприйняття підлаштовують під загальні стереотипи. Аналізуючи творчість хореографів-постановників різного часу, можна наочно побачити пряму залежність від установ певного періоду часу. Тобто танцівники виконували ліричні та лірико-драматичні твори так, щоб публіка сприймала це. До періоду - кінець XIX – початок XX століття танцівники мали менше контакту між собою, почуття кохання можна було відчути від атмосфери, яку створювали танцівники, освітлення та декорації. У сучасному світі використовують такі елементи вираження любові як: міцні обійми, поцілунки, доторки до обличчя, талії, грудей, сідниць тощо. Раніше це б здавалося розпусним, проте зараз світ сприймає все

інакше. Це прямо залежить і від музичної сфери, моди та мас медіа. Прослідковано таку тенденцію - світ змінюється, сприйняття соціуму залежить від загальних понять та звичаїв. Проте, варто зазначити, що збереження класичного репертуару митців минулого є запорукою шанування історії культурного розвитку суспільства. Для цього існують академічні театри та – сучасного мистецтва.

РОЗДІЛ II. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ «КОХАННЯ»

2.1. Обґрунтування вибору теми. Лібрето

Головними темами сюжету балету «Кохання» є любов та віра. Кохання - це дуже світле та чарівне почуттям. Воно має асоціацію з вірністю та надією на велике майбутнє. Такі дії, як зрада, байдужість та хитрість – покривають відтінок світу почуття любові – темрявою. Виникає тривожність та невпевненість у вічності кохання. Проте, існує уміння пробачати. Життя та доля людини мають свій завершальний етап, кохання ж – існує вічно.

На прикладі життя та подій закоханої пари показано цінність кожної хвилини поруч зі своєю коханою людиною та близькими. Образ дівчини вказує вміння та силу пробачення. Усі ми робимо помилки в житті, але якщо вчасно зрозуміти їх та спробувати виправити, то надія на подальше щастя є.

Обґрунтовуючи вибір теми ми порушуємо тему цінностей у житті. Особливо в нинішні часи, люди поспішають прожити усі події свого буття за нав'язаними соціумом стереотипами. Люди прагнуть рано одружитися, народити дітей, стати мільонерами тощо. Але усі забувають насолодитися кожним моментом у власному житті. Найчастіше ця проблема зустрічається між коханими людьми. Вони перестають цінувати один одного та бути щасливими кожної хвилини разом.

Тому все більше хочеться зупинити час та насолодитися миттю, хвилиною, годинами проведеними з рідними, друзями, коли ти відчуваєш себе щасливим. Коли розумієш, що можна втратити або не встигнути на повну відчути смак свого життя, то починаєш розуміти – що дійсно робить тебе щасливим. Прикладом в номері служить тема кохання.

За основу сюжету було взято власні роздуми та спостереження за іншими людьми. Все частіше можна помітити як люди намагаються усюди встигнути, все спробувати та всього досягти, але чи варто так бігти?! Іноді ми просто пропускаємо найважливіші речі та враження від нашого життя.

Спрямовано увагу на зустрічі двох людей – дівчини та хлопця. Всі учасники номеру – є люди, які мають образ «темпу життя», його рух. Дівчина і хлопець є частиною цього руху. Але доля постійно дарує їм зустрічі, що народжує в їх серцях дійсне почуття щастя.

Конфлікт є в тому, що як тільки дівчина чи хлопець випромінюють світле почуття кохання, то «рух життя» наступає їм на п'яти та збивається зі свого ритму. Соціум не завжди буде підтримувати тебе на шляху до твого щастя, а зазвичай - він буде заважати. Також життя показує наскільки спокусливим воно може бути для молодої пари. І, таким чином, хтось проходить перевірку вірності та чесності, а хтось – ні.

Життя наповнене випробуваннями та, водночас, - щасливими подіями. Від того, яке відчуття зароджується у головної пари номеру всередині, від цього і світ відображає їх ззовні!

Лібрето

1 картина:

Починається номер від зустрічі головних героїв – все нове, незвичне і цікаве. Соціум (масовка) сповнений заздрощами та обуренням, що хтось може бути щасливим. У пари зароджується почуття довіри один до одного.

2 картина:

На сцені знаходиться тріо: два хлопця – символ опори та надії та сліпа дівчина. Цей номер сповнений надією та добром. Два хлопця ніби як янголи охоронці незрячої дівчини, вона довіряє їм та, завдяки їх підтримки, знаходить сенс у житті. Сліпа виступає пророком на долю хлопця та дівчини, вона розказує глядачеві, що їх кохання буде міцним через щоб вони не проходили. Сама сила пари робить чудо – і сліпа дівчина прозріває.

3 картина:

Подруги танцюють та веселяться. Одна з них розповідає про лист, який їй написав хлопець, якого вона ще не бачила. Від слів у листі вона вже закохана. Дівчата радіють за неї. Головна героїня бере лист, щоб подивитися і впізнає почерк. Це лист від її коханого. Вона намагається дізнатися у подруги, що це таке.

Проте остання не винна, вона не знала від кого це. У головної героїні закрадаються відчуття, що її зрадили.

4 картина:

Умовна назва даного епізоду – «йога». Цей номер передає емоційний стан дівчини. Танцівники мають спокійні прості розмірені рухи. Головна героїня намагається опанувати думки, які не дають їй спокою. Вона сподівається, що їй здалася ця тривога за невірність свого хлопця.

5 картина:

З'являються друзі хлопця, вони веселяться та насолоджуються життям. Головний герой приходить з іншою дівчиною. Він доєднується до своїх друзів. Один з них дістає гітару, під звук якої виходять дівчата. Хлопці запрошують їх на повільний танець. Головна героїня бачить свого коханого з іншою. Вона не помилялась – їй зрадили. Вона у відчаї тікає, хлопець біжить за нею.

6 картина:

Пара танцює одна на сцені – це спогад дівчини про їх перше знайомство. Вона згадує як зароджувалися почуття, якими щасливими вони були. Цей танець є символом віри про вічність та щирість кохання.

7 картина:

Танго – ця музика та різновид танцю, який найліпше описує почуття кохання. Саме емоційно піднесена нота танго повинна завершити постановку.

Починається усе дуже пристрасно – дівчина виходить з марева своїх спогадів та, мов у холодну воду, поринає в реальність. Вона згадує про зраду. Хлопець доводить їй, що любить тільки її, що то була помилка. Всі учасники кружляють та рухаються в емоційному стані танго. І це дає глядачу розуміння, що любов це дуже потужне почуття.

Наприкінці дії дівчина розриває троянду, яку їй подарував коханий. Цією дією вона показує наскільки боляче він їй зробив. Хлопцю дуже соромно за свій вчинок, він розуміє, що можливо втратив свою любов. Але дівчина пробачає йому.

Завершується балет надією: надією на нову сторінку в житті хлопця та дівчини, на продовження їх стосунків. Мораль про цінність людини, яку ти любиш виступає провідною в кінцевій позі головних героїв. Вони ніби знов запускають для себе час, в якому будуть щасливими.

2.2. Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз твору.

Вид: неокласика (демі-класичний).

Форма: одноактний балет

Жанр: лірико-романтичний / драматичний.

Тема : – є вічність почуття кохання. Життя сповнене любов'ю та драмою.

Ідея: полягає у більш філософському посилю та сприйнятті балету «Кохання». Є прагнення, щоб у глядача з'явилося бажання зрозуміти та відчувати себе у житті. Усвідомити усі барви почуття кохання. Не бігти за часом, а бути в часі поруч зі своїми коханими. Цінувати один одного.

Надзавдання:

Надати надію, що кожен зустріне свою кохану людину. Заохотити долати важкі життєві ситуації разом. Спонукає розвивати стосунки та вміти пробачати один одного. Пробудити віру на щасливе життя.

2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план

Таблиця 2.1.

Епізоди	Виконавці	Світло	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
<p>1. Експозиція: Бушує рух життя. Усі учасники номеру приймають різноманітні фігури під час свого динамічного руху. Танцівники кордебалету символізують соціум, людську заздрість, незадоволення. Перша зустріч головних героїв.</p>	8 учасників	Блакитне	Пісочний годинник на столі	«Clouds, The minds on the (re)wind» - Ezio Bosso Звукові ефекти: Звуки вулиці та цокіт годинника.	5:20 хв.
<p>2. Зав'язка: На сцені знаходиться тріо: два хлопця – символ опори та надії та сліпа дівчина. Цей номер сповнений надією та добром.</p>	2 хлопця та 1 дівчина. В кінці виходить провідна пара	Помаранчеве	Пісочний годинник. Пов'язка на очі	«Inspiring-cinematic-ambient» - piano Звукові ефекти: цокіт годинника	2:48 хв. 0:17 хв.

<p>закрадаються сумніви щодо вірності коханого.</p> <p>2) Фрагмент під назвою «йога» – символ замислення людей про гармонію та важливість життя та себе як особистості. Дівчина відчуває біль та страх, що була зрада. Вона намагається опанувати свої почуття саме через призму спокою, яке надає йога.</p> <p>3) Завзятий танець хлопців. Присутні елементи класичної техніки (стрибки, тури тощо). Усі веселяться, головний герой з'являється з іншою дівчиною. Один з друзів дістає гітару, і всі інші запрошують дівчат на повільний танець. Головна</p>	<p>виконують 8 осіб</p>		<p>3) Пісочний годинник та троянда. Гітара</p>	<p>remix) – Max Richter Звукові ефекти: Тріск механізму та стукіт годиннику. 3) «Fort (Delibes)» - Szentpeteri Csilla</p>	<p>0:10 хв. 3:31 хв.</p>
---	-------------------------	--	--	---	------------------------------

героїня бачить зраду, її опасіння ствердилися. Головний герой тікає за головною героїнею.					
<p>4. Кульмінація: Дует хлопця і дівчини – символ плину життя. Це спогад головної героїні про перше знайомство, враження та почуття. Вона уявляє свою старість разом. Впродовж їх танцю іде зміна їх віку, яка помітна по рухах. Цей дует наповнений теплом та щирим коханням (додаток VIII).</p>	2 учасника – головна пара	Ефект «Ретро»	Пісочний годинник та троянда	Ameli (acoustic)	3:02 хв.
<p>5. Розв’язка: Виконується спільний номер – танго. Основна увага на центральну пару. Головна</p>	8 учасників	Біло – червоне Вкінці стає яскравіше	Пісочний годинник та троянда. Голівка троянди	«Libertango» - Jozsef Lendvay Звукові ефекти:	2:26 хв. 0:25 хв.

<p>героїня виказує свій біль за невірність хлопця. Він намагається зробити все, щоб вона пробачила.</p> <p>Тема танго висвітлює вічність кохання. Але чи кожен може пробачити зраду?! Головна героїня пробачає. Вкінці пара повертає годинник, щоб час знов йшов для їх історії кохання. Це образна дія, яка може нагадати вислів «початок з чистого аркуша». Кінцівка залишає присмак надії на світле щасливе майбутнє головних героїв.</p> <p>Мораль (додаток до розв'язки): цінувати час проведений з дорогими та коханими для вас</p>				<p>різновид годинникових цокотів та бою.</p>	
--	--	--	--	--	--

людьми. Поважати любов один до одного та бути чесним, в першу чергу, перед собою. Зрозуміти, хто насправді є важливим для тебе і цінувати почуття один одного.					
--	--	--	--	--	--

Записується балет у вечірній час, щоб освітлення від ламп додавало атмосфери та настрою кожному з фрагментів номеру.

При монтажі відео балету «Кохання», було використано низку фільтрів задля створення атмосфери короткометражного фільму.

2.4. Характеристика дійових осіб

- ❑ Масовка – це соціум, звичайні люди, які символізують вир/рух життя. Це образ динаміки, клопотіння, руху, поспіху, бігу, плину часу.
- ❑ Дівчина з вадою зору та два хлопці – образ підтримки та довіри. Окремо сліпа дівчина виступає пророком для головних героїв.
- ❑ Дівчата – жіноча дружба. Одна з подруг буде задіяна у зраді головного героя.
- ❑ «Йога» - учасники створюють образ гармонії. Головна героїня в цьому епізоді намагається зрозуміти свої почуття.
- ❑ Хлопці – чоловіча дружба.
- ❑ Дівчина та хлопець – це звичайні без конкретних характеристик люди, яким доля подарувала зустріч. Але вони символізують плинність життя. У дуеті «спогади дівчини» їх вік буде змінюватися впродовж танцю. Також вони символізують вміння любити, пробачати та бути щасливими.
- ❑ «Танго» - танець кохання, яке бурлить яскравими фарбами. Це пристрасть, щирість та відвертість почуттів.

Задумкою було зробити з учасників номеру ніби вир. А головні герої - постійно присутні на сцені. Масовка відображає настрій головної пари. І це поєднує кожен окремий фрагмент у спільний номер зі спільним змістом.

Йде застосування «звуків» міста та бою годинників як звуковий спец-ефект.

На площадці, де виконується номер у якості освітлення використовуються лампи. Ці лампи знаходяться на стелі у великій кількості та мають функцію «зміни кольорів».

2.5. Музичний матеріал, його особливості

1. «Clouds, The minds on the (re)wind» - Ezio Bosso.

Характер композиції: метушливий, потужний та глибокий. Музика ніби розповідає про біль та труднощі, можна відчувати силу боротьби та протистояння в її нотах.

2. «Inspiring-cinematic-ambient» - piano.

Характер композиції: пронизливий та глибокий. Присутнє відчуття приємного смутку та надії.

3. «Rondo Alla Turca» - Vanessa Mae.

Характер композиції: веселий та грайливий. Мелодія сповнена різкими перемінами тонів, що викликають радісний танцювальний настрій.

4. «On the Nature of Daylight» (monocherry remix) – Max Richter.

Характер композиції: томний спокійний неквапний. Музика для занурення до своїх думок, душі та серця.

5. «Fort (Delibes)» - Szentpeteri Csilla.

Характер композиції: веселий душевний та бадьорий.

6. Ameli (acoustic).

Характер композиції: ніжний та чуттєвий. Мелодія душі та приємних спогадів.

7. «Libertango» - Jozsef Lendvay.

Характер композиції: пристрасний тягучий та, місцями яскравий. Можна відчутти ніби «співає серце» через музику.

У поєднанні з музикою йде застосування «звуків» міста та бою годинників як звуковий спец-ефект.

2.6. Опис костюмів

Костюми в даній постановці мають особливу палітру кольорів. Кордебалет одягнений у коричневе та чорне вбрання – це створює атмосферу натовпу, міста. У повсякденному житті темні кольори користуються більшою популярністю серед людей. Звідси створюється уявлення рутини, смутку та буденності. Кольори насичають життя емоціями. Пастельні відтінки асоціюються з ніжністю та світлом. Головна героїня – єдина матиме світле вбрання. Вона, як персонаж, - чиста добра та тендітна. У хлопців присутній такий елемент одягу, як чорний піджак. Перше, що спадає на думку, коли людина в чорному костюмі – це офіс та

робота. Піджак також підкреслює красу та чоловічий шарм. Головний герой – єдиний, хто не має даного елемента одягу. Це підсвідомо показує його свободу та волю до своїх дій.

Основні елементи костюмів:

У хлопців чорні бавовняні штани та сорочка, чорний піджак.

Дівчата – коричневі спіднички та купальник на довгий рукав, світле трико;
зачіски: дулька чи мальвінка.

Взуття для усіх: балетки.

Висновки до розділу 2

Одноактний балет «Кохання» - твір, який на основі сюжету з реального життя, дає надію на щастя. Щастя кохати та бути коханим, вірити у щирість та бути чесним з собою. Можна відчутти посил номеру - нагадати людям про цінність моменту з рідними та дорогими для вас людьми. Піклуватися, любити, бути гуманним та вірним – це ті дії, які можуть змінити світ на краще. Слід пам'ятати, що починати зміни ми можемо, в першу чергу, тільки з себе. І з надією та добром у серці можна пізнати більше щастя, ніж ми думаємо. Через постановку проаналізовано зміну внутрішніх почуттів під впливом зовнішніх емоційних чинників. Порівняно душевний та психологічний стан героїв при різних обставинах сюжету. Проведена взаємодія хореографічних рухів з емоційним станом танцівника, доведено, що це взаємопов'язано. Застосовано експериментальне філософське розуміння та подача кохання у танці. Опрацьовано та проаналізовано хореографічну основу постановки «Кохання». Використано засновані знання з теоретичного матеріалу у практичній роботі. Отримано досвід у постановочній діяльності повноцінного одноактного балету.

ВИСНОВКИ

Проведено роботу з історичними та методологічними джерелами. Зроблено аналіз культурного розвитку України. Здійснено порівняння хореографічних творів митців різних століть. Підтверджено думку про вічність теми кохання. Проведено аналіз традиційної народної культури в контексті формування соціально-психологічних особливостей необхідних людині для обрання життєвого шляху та вибору, від якого залежить не тільки майбутнє індивідуума, але соціуму і людства загалом.

Досліджено тему кохання через призму еволюції українського хореографічного мистецтва. Визначено відмінності та збіги у подачі та розкритті сюжетної лінії кохання українських хореографів різних поколінь. Ознайомлено з творчістю наших пращурів. Виділено танцювальні традиції святкування в українській культурі Обґрунтовано важливості кохання як теми хореографічного твору.

Досліджено тенденцію розвитку українського хореографічного мистецтва. Наведено приклади творінь сучасних митців та творців минулого часу. Проаналізовано критиків та теоретиків, їх погляди на творчість конкретних хореографів-постановників. Проведено пошук фото- та відео-матеріалу. Зроблено записи основних думок та висловів щодо засобів вираження кохання в танці. Аналіз реакції глядачів на різнобарвні постановки під час відвідування театрів закордоном та в Україні. Поставлено хореографічну сюїту на тему цінностей почуттів віри та кохання в житті. Проведено роботу з планом поставленого балету та його драматургічною побудовою. Застосовано світлові та музичні прийоми, такі як ефект шуму міста, бій годинника та ефект ретро у відео-фрагменті.

Зазначено, що творці споконвіків зверталися до ліричної та, водночас, драматичної теми кохання. Люди в будь-який час, в будь-якій країні розуміють сенс та почуття любові. Доведено, що саме українська народна творчість та особливості виховання зберегли сприйняття та вираження таких почуттів, як віра, надія, щастя, свобода, любов до сім'ї, любов до Батьківщини, до праці тощо.

Досліджені хореографічні твори «Лісова пісня» композитор М. Скорульський, «Лілея» комп. К. Данкевич, «Пан Каньовський» комп. М. Вериківський та інші нагадують сучасному поколінню що насправді є цінністю в житті, і за що слід боротися, щоб бути щасливими та вільними. «Танго на пуантах» та «Ближче ніж кохання» хор. А. Шошин, «Жізель» хор. Р. Поклітару розкривають та вивільнюють вираження почуття на сцені, що дає посил глядачу – бути сміливими, щирими та відвертими у своїх почуттях. Це також пояснює ризик освічення, багато людей так і не змогли сказати один одному «я тебе люблю». Відмічено, що кожен з митців намагається вивести любов на перший план у життя людини. Бо любов – це світло, любов – це життя, любов – це мир та злагода.

Різноманітність вираження почуттів, сценічне подання та своєрідність розуміння надихають та зацікавлюють. Покоління змінюються, суспільне сприйняття підлаштовується під загальні стереотипи. Аналізуючи творчість хореографів-постановників різного часу, можна наочно побачити пряму залежність від установ певного періоду часу. Тобто танцівники виконували ліричні та лірико-драматичні твори так, щоб публіка сприймала це. До періоду - кінець XIX – початок XX століття танцівники мали менше контакту між собою, почуття кохання можна було відчутти від атмосфери, яку створювали танцівники, освітлення та декорації. У сучасному світі використовують такі елементи вираження любові як: міцні обійми, поцілунки, доторки до обличчя, талії, грудей, сідниць тощо. Раніше це б здавалося розпусним, проте зараз світ сприймає все інакше. Це прямо залежить і від музичної сфери, моди та мас медіа. Прослідковано таку тенденцію - світ змінюється, сприйняття соціуму залежить від загальних понять та звичаїв. Проте, варто зазначити, що збереження класичного репертуару митців минулого є запорукою шанування історії культурного розвитку суспільства. Для цього існують академічні театри та – сучасного мистецтва.

Опрацьовано досліджений матеріал і створено одноактний балет під назвою «Кохання». Поставлену мету – дослідити елементи подання теми кохання в українській хореографічній спадщині – виконано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Ансамбль танцю України Національний// Енциклопедія сучасної України
https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44398.

2. Балет «Жізель» у постановці Радуги Поклітару, анонси від МЦКМ (Жовтневий палац). Балет Жізель у постановці Радуги Поклітару 24-11-2021 - Афіша Києва - moemisto.ua.

3. Бентя Ю. В. Особовий фонд композитора Михайла Вериківського (з нових надходжень ЦДАМЛМ України) // Архіви України. — 2012. — № 4 (280). — (uk.wikipedia.org) С. 76—87.

4. Вдовиченко. О. Ю. Вираження кохання і віри у хореографічному мистецтві. Жанрові роздуми / «Молодий вчений» № 10 (molodyvcheny.in.ua) (62), жовтень, 2018 рік. Мистецтвознавство.
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/39.pdf>

5. Верховинець В. Теорія народного українського танка / з мал. П. Бутка. — Вид. 2-ге, поширене. — Полтава : б. в., 1920. — 107 с. — (Українська хореографія).

6. Верховинець Василь. Теорія українського народного танцю. — К.: Музична Україна, (www.scientific-heritage.com) 1968. — pdf.

7. Виховання школярів на національних традиціях українського народу. Регіональні традиції та їх виховний потенціал. (um.co.ua) - реферати та учбові матеріали на сайті: <http://um.co.ua/10/10-4/10-45177.html>

8. Відео-інтерв'ю Радуги Поклітару та артистів «Київ Модерн-Балет». Відео Bing

9. Вікіпедія – Вільна енциклопедія, «Коли цвіте папороть». Коли цвіте папороть — Вікіпедія (wikipedia.org)

10. Вікіпедія – Вільна енциклопедія, «Лілея» (балет)». (wikipedia.org)
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BB%D0%B5%D1%8F_\(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BB%D0%B5%D1%8F_(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82))

11. Вікіпедія – Вільна енциклопедія, «Лісова пісня (балет)». Лісова пісня (балет) — Вікіпедія (wikipedia.org)

12. Вікіпедія – Вільна енциклопедія, Повернення Баттерфляй (балет)
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%84%D0%BB%D1%8F%D0%B9_\(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%84%D0%BB%D1%8F%D0%B9_(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82))

13. Вікіпедія «Київська Пектораль». «Delo.ua». 27 березня 2007 рік.
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C_\(2007\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C_(2007)).

14. Вікіпедія – Вільна енциклопедія Пан Каньовський (балет)
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BD_%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_\(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BD_%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_(%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82))

15. Енциклопедія українознавства. Загальна частина: Перевидання в Україні/НАН України, Інститут української археографії; НТШ у Сарселі; Фундація Енциклопедії України в Торонто. – Репринтне відтворення видання 1949 року. – Київ . – ISBN 5-7702-0554-7. – Т. 1. – 1994. – XVI, 400 (enpuir.npu.edu.ua) с.: іл.; Т 2. – 1995. – с. 369-800: іл.; Т. 3. – 1995. – с. 801-1230: іл.

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27537/Moloda%20Nauka_2020.pdf;jsessionid=C91659D61AC5DA4B3C69B2F4B5FF4E4E?sequence=1

16. Енциклопедія українознавства: в 2 т. / Ред. В. Кубійович, З. Кузеля; Наукове товариство ім. Шевченка. (dspace.nbuv.gov.ua) – Мюнхен, Нью-Йорк: В-во «Молоде Життя», 1949-52. – 1230 с.

17. Зязюн І., Закович М.М., Семашко В. Театральне мистецтво. Музика. Танок // Культурологія: українська та зарубіжна культура : Навчальний посібник.- 2007, Київ, Знання.- 567с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-4354.html>

18. Інформаційно-аналітичний, культурно-просвітницький портал spadok.org.ua «Українські народні танці». <https://spadok.org.ua/folklor/ukrayinski-narodni-tantsi>.

19. Інтернет-архів <https://archive.org/details/inpdf/inpdf-min/page/n5/mode/2up>
20. Любов Базів (7 червня 2018) інтерв'ю Раду Поклітару, хореограф. Найчастіше артисти балету їдять страшенно багато і страшенно пізно! «Укрінформ» Архів (uk.wikipedia.org) <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2475924-radu-poklitaru-horeograf.html>
21. Майданчик для пошуку, обговорення та відбору влучних відповідників до запозичених слів (api.scienceweb.uz) // «Словотвір». (slovotvir.org.ua)
22. Майстри народно-сценічного танцю: біографічний довідник / уклад О.П.Колосок.-К: ДАКККиМ, 2008.-116с.
23. Манаєнкова Анастасія. Kyiv Modern BALLET. Київський театр Раду Поклітару в Одесі: постановки «Болеро» та «Дош» - «Live Lovelook» — блог. 12 серпня 2016. (uk.wikipedia.org) https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2_%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD-%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82
24. Методичний посібник та довідкові матеріали «Історія українського народного танцю». Управління культури і туризму Донецької обласної державної адміністрації. Донецький обласний навчально-методичний центр культури, місто Краматорськ (2020)р.
25. Методичний посібник та довідкові матеріали щодо історії українського народного танцю для використання в роботі клубними працівниками «Історія українського народного танцю» / Донецький обласний навчально-методичний центр культури; [укладачі: Козирєва А.А., Бурлей Л.О.]. – Краматорськ, 2020 – (doumck.files.wordpress.com) 58с.
26. Міністерство культури. У КЗ ТВЗК «Театр «Київ модерн-балет» відбувся конкурс на заміщення вакантної посади головного балетмейстера. (uk.wikipedia.org)

http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245341894&cat_id=244950183.

27. Особливості традиційного українського родинного виховання. Виховання школярів на національних традиціях українського народу. Регіональні традиції та їх виховний потенціал. (um.co.ua) - реферати та учбові матеріали на <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14456/>.

28. Офіційна сторінка Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка Лісова пісня. Михайло Скорульський. Стислий зміст за 27 лютого 2021. <https://opera.com.ua/performance/lisova-pisnya>

29. Офіційний сайт Київського академічного театру опера та балету для дітей та юнацтва. Тропічний карнавал / Історії у стилі Танго * Київська Опера (kyivoperatheatre.com.ua)

30. Офіційний сайт Львівської національної опери України. Розпочалася робота над постановкою балету "Тіні забутих предків" на музику М. Скорика - <https://opera.lviv.ua/rozpochalasya-robotu-nad-postanovkoju-baletu-tini-zabutyh-predkiv-na-muzyku-m-skoryka>

31. Офіційний сайт освітній портал На урок «Джерела виникнення та шляхи розвитку народного хореографічного (xreferat.com) мистецтва» <https://naurok.com.ua/referat-dzherela-viniknennya-ta-shlyahi-rozvitku-narodnogo-horeografichnogo-mistectv-283105.html>

32. Плахотнюк О. Джаз-танець на академічній балетній сцені: генезис та персоналії // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. – Дрогобич, 2014. – Вип. 8. – С. 164-169.

33. Плахотнюк О. Творчість Тараса Григоровича Шевченка на балетній сцені // Вісник Львівського університету : зб. наук. праць. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – С. 171-176. – (Серія мистецтвознавство; вип. No 15). (molodyvcheny.in.ua)

34. Посилання https://gazeta.ua/articles/culture/_pyesa-probudila-ukrayinskij-narod/981788

35. Посилання на прем'єру балету на 1 дію «НЕРОЗЛУЧНИКИ» на музику Г.Малера, Дж.Пуччіні, лібрето, хореографія, постановка – Артем Шошин, художник костюмів, сценографія – Катерина Маньковська (kyivmaps.com) <https://kyivmaps.com/ua/events/nerozlucnikicon-tutti-i-strumentiderevo-ne-moze-vtekti>; <https://concert.ua/uk/event/kyiv-modern-ballet-kvartet-a-tet-dvoye-na-goidalci>.
36. Посилання на прем'єру балету Шуберт Франца та Шошин Артема Легенда про вічне кохання (theatre.com.ua)
37. Рибалка В. Любов як почуттєва основа духовного потенціалу психолога і педагога в роботі з учнями: визначення, типологія, роль у становленні особистості // Естетика і етика педагогічної дії. (lib.ndu.edu.ua) - 2013. - Вип. - С. 53.
38. Сайт української газети(Gazeta.ua), стаття «П'єса пробудила український народ» Наталка Полтавка: п'єсу Івана Котляревського вперше поставили на сцені Полтавського театру | Новини на Gazeta.ua
39. Самченко Валентина. Ключ до Натхнення // Газета «Україна молода» інтерв'ю зі Скорик Мирослом Михайловичем. - 28.04.2016.
40. Срезневський І. І. Український збірник., Перша книжка. - Харків : Надруковано в Університетській друкарні, 1838. - 88 с.
41. Станкович-Спольська Р. "Цвіт папороті" Євгена Станковича: проблема жанру 2005 год // Автореф. дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К., 2005. — 18 (web.archive.org) с. — укр <https://web.archive.org/web/20190905054146/http://www.lib.ua-ru.net/inode/19998.html>.
42. Українські народні пісні. Комплект листівок. Художник А.Базилевич. - К.: Мистецтво, 1966
43. Хуторянська І.К. Еволюція українських творів на основі сюжету кохання. Матеріали VIII Міжнародна науково-практична конференція «Особливості роботи хореографів сучасному соціокультурному просторі»

(www.vtei.com.ua) 1-2 червня 2023 р. до створення 25-річчя створення кафедри хореографії Київ, НАКККиМ, 2023.219 с.

44. Цікаві факти про п'єсу «Наталка Полтавка» [Електронний ресурс] // Словопис. – Режим доступу: <http://slovopys.kubg.edu.ua/tsikavi-fakty-pro-p-iesu-natalka-poltavka/>.

45. Чепалов Олександр. Радикальна Жізель // Газета «День», Випуск номер 65, 2016 рік. Автор Рубрика – Культура. (day.kyiv.ua)

46. Шошин Артем. Балет «Тіні забутих предків» У Львівській Опері. Радіо ПЕРШЕ. Stream Артем Шошин. Балет «Тіні Забутих Предків» У Львівській Опері by Радіо ПЕРШЕ | Listen online for free on SoundCloud.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК I

Трипільські сакральні танці. Зображення на кераміці.
Автор невідомий.

ДОДАТОК II

Трупа Марка Кропивницького поставила п'єсу «Наталка Полтавка» 1882-го року в Єлизаветграді, нині – Кропивницький. Цією виставою було відкрито перший професійний український театр. Згодом його назвали Театром корифеїв.

Фото: ukrainky.com

ДОДАТОК III

Сцена з балету М.
Вериківського «Пан
Каньовський»: Любина –
В. Дуленко, Ярош – В.
Литвиненко.

[Пан Каньовський \(балет\)](#)
— [Вікіпедія](#)
(wikipedia.org)

Катерина Кухар та Олександр Стоянов вперше за часів незалежності України привезли балет «Лісова пісня» до США.

Фото – прес-служба Катерини Кухар

[Екатерина Кухар привезла в США балет "Лісова пісня" - вперше со времен независимости Украины - Новости на КР.УА](#)

Лілея та Степан. Балет К. Данькевича «Лілея», 25 серпня 2019 рік.
Львівський національний академічний театр опери та балету ім. Соломії
Крушельницької.

[балет Лілея К.Данькевича 25 серпня 2019 - Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької - 032.ua](http://032.ua)

«Жізель» Радю Поклітару. «Київ Модерн-балет».

[Балет Жизель у постановці Радю Поклітару 24-11-2021 - Афіша Києва -
moemisto.ua.](http://moemisto.ua)

Балет «Ближче ніж кохання» хореограф-постановник Артем Шошин.
[Ближче, ніж кохання - Львівський Національний Академічний театр опери та балету \(opera.lviv.ua\)](http://opera.lviv.ua)

Заставка балету «Кохання», фотографія з частини «Спогад дівчини».

Фотографія Хуторянської Ірини.